

Prolog

Från proletärlitteratur till prekaritetslitteratur?
Ett inledande samtal

*Christine Hamm, Nicklas Freisleben Lund, Ingrid Nestås
Mathisen & Magnus Nilsson*

Denna antologi tar sin utgångspunkt i konferensen *“Från proletariat till prekariat? Arbetarlitteraturen och klassambällets förvandlingar”*, som arrangerades av forskningsmiljön *“Prekariat, prekaritet och prekära liv i skandinavisk litteratur efter välfärdsstatens epok”* (finansierad av Vetenskapsrådet, projekt-ID 2022-01839_VR) i samarbete med Nordiskt nätverk för arbetarlitteraturforskning (NordArb). Nedan samtalar miljöns medlemmar – Magnus Nilsson från Malmö Universitet, Ingrid Nestås Mathisen från Høgskulen på Vestlandet, Nicklas Freisleben Lund från Syddansk Universitet och Christine Hamm från Universitetet i Bergen – med utgångspunkt i det arbete dom utfört under dom senaste tre åren. Hur uppstod idén att rikta blicken mot fenomenet *prekariatet*? Och vad har dom kommit fram till hittills?

MN: Sedan 2010 har NordArb producerat en stor mängd forskning av hög kvalitet som verkligen utvecklat fältet. Jag ville se om det skulle kunna gå att utveckla denna forskning ytterligare genom att anlägga åtminstone delvis nya teoretiska perspektiv. Här passade begreppen prekariat, prekaritet och prekära liv bra. Under dom senaste åren har det nämligen publicerats flera böcker som

handlar om arbete och klass, men som ibland lästs som prekaritets- eller prekariatslitteratur snarare än som arbetarlitteratur. Några svenska exempel är Kristian Lundbergs *Yarden* (2009), Daria Bogdanskas *Wage slaves* (2016), Pelle Sunvissons *Svarta bär* och *Svenska palmen* (båda 2021) och Anders Teglunds *Cykelbudet* (2021). En av NordArbs största styrkor är att medlemmarna kommer från olika länder. Det gör att vi inte sällan har delvis olika perspektiv på de frågor vi studerar – vilket beror på att det faktiskt finns ganska stora nationella skillnader i litteraturen – och att våra diskussioner därmed brukar bli väldigt dynamiska. Därför började jag med att kontakta en dansk och en norsk kollega: Nicklas och Christine.

NFL: Jeg var på daværende tidspunkt – for nu at parafrasere Guy Standing efter hukommelsen – klar til at udføre *work for labour*, det vil sige *my* interesseret i at score forskningsmidler 😊 ... Klart, det er en kækt-kynisk overdrivelse, for jeg var selvfølgelig også motiveret af min interesse i og tidligere arbejde med emnet. Men derfor – det kan vi tale om senere – havde jeg også nogle forbehold overfor konceptet.

CH: Ja, du, Nicklas, du kom jo fra et miljø ved Syddansk universitet der dere havde jobbet en del med prekaritet i videre forstand.

NFL: Ja. Det var (og er i nogen grad stadig) et fokuspunkt på SDU's Centre for Uses of Literature, min arbejdsplads siden 2019. Frem til 2023 var mit officielle fokus dog et andet. Siden 2014 eller deromkring, havde jeg dog været i kontakt og samarbejdet med prekaritets-forskningsmiljøet i Odense. Årsagen var et aldrig realiseret projektforslag om britisk post-Thatcher-litteratur, der introducerede mig til Guy Standings tænkning. Derfor blev 'prekariatet' også indgangsvinklen, da jeg begyndte at interessere mig for klasse og/i dansk samtidslitteratur. Så. Før vores projekt havde jeg anvendt terminologien i en lille håndfuld artikler. Analyserne er jeg stadig ret glad for, men er ikke videre begejstret for deres teoretisering af "prekariat" etc.

MN: Ja, du, Nicklas, var nog den som kunde mest om begreppet prekariatet när vi startade. Och du, Christine, var ju den i NordArb som hade bäst koll på den norska samtidslitteraturen. Dessutom har du specialistkompetens inom flera områden med relevans för det vi ville forska om, exempelvis frågor om litteratur och kön/genus.

CH: Å skulle forske på en gruppe utsatte mennesker ut fra begrep som prekariat og prekaritet var for meg et naturlig steg videre fra min interesse for eldre litteratur skrevet av kvinner, særlig Amalie Skram. Men det ville også gjøre det mulig for meg å følge opp mitt prosjekt om mødre og moderskap i et klasseperspektiv. Som arbeiderlitteraturforskere vet vi alle at emner som seksualitet og moderskap fortoner seg helt ulikt i litterære skildringer av mennesker som befinner seg på bunnen av den sosiale hierarkien enn i litteratur om middelklassekvinner. For eksempel har den norske forfatteren Maria Navarro Skaranger nylig skrevet om en ung mor i *Emily forever* (2021). Emily jobber i en dagligvareforretning, bor i en liten leilighet i en drabantby og er gravid. Barnefaren har innvandrebakgrunn og er ettersøkt av politiet, fordi han har solgt narkotika, begått innebrudd og vært i slåsskamper. Hvordan påvirker denne situasjonen Emilys moderskap? *Emily forever* er en roman som portretterer et klasseperspektiv på den “unge moren”, men fordi Emily er så ensom, ulykkelig og handletfattig og romanen ikke tilbyr klare politiske perspektiver ville man ha vanskelig for å klart klassifisere romanen som arbeiderlitteratur – i alle fall i en norsk kontekst. Romanen skildrer imidlertid helt klart det mange assosierer med en prekær tilværelse. Fordelen med å flytte fokuset bort fra arbeiderlitteratur og over til prekaritet, er kanskje rett og slett at man slipper å skulle definere arbeiderlitteratur.

MN: Du såg også till at vi snart värvade in ytterligare kompetenser.

CH: Ja, det var også naturlig å supplere forskningen på den norske litteraturen med Ingrids pågående arbeid. Hun har doktorgrad i eldre norsk arbeiderlitteratur, men driver nå på med interessant forskning på barne- og ungdomslitteratur. For det slo deg, Ingrid, at der var det mange tematikker man kan knytte til prekaritetsbegrepet?

INM: Ja, i barnelitteraturen blir det for eksempel ofte fortalt om familier der foreldra har vanskar med å få eit stabilt arbeid. Det er klart at foreldres evne og moglegheit til å arbeida har stor tyding for barnets kvardag og livsvilkår. Det er difor høgst interessant og relevant å studera barnets situasjon i både barnelitteraturen og i litteratur for vaksne.

CH: Barn kan på mange måter sies å leve prekære liv: Deres eksistensielle situasjon kan beskrives ut fra Judith Butlers tanker omkring det fundamentalt

menneskelige som ligger i det å måtte møte andre. Et menneske er per definisjon et sosialt vesen og lever ikke alene, men har andres blikk på seg – alle mennesker er dermed prinsipielt utsatt. Samtidig er det også noen, som Butler i essaysamlingen *Precarious life* utdyper, som kan regnes som mer prekære, mer synlige for andre, noe som gjør dem ekstra sårbare. I barnelitteraturen blir dette ofte tydelig i skildringen av barn som blir mobbet eller i alle fall er uglesett fordi deres klassesituasjon skiller dem ut. Dette som viser seg i helt konkrete ting som hvilken type mat de har med seg på skolen (i Norge har vi en tradisjon for “matpakke” til lunsj!), hvilke klær de har på og om foreldrene dukker opp på fellesarrangementer i skolens regi. Jeg synes at din forskning, Ingrid, er spennende fordi den viser at barn kan leve prekære liv uten selv å være arbeidstakere. Samtidig er deres prekaritet jo et direkte resultat av måten arbeidslivet er organisert på, og av at foreldrene befinner seg i en sårbar situasjon fordi de av en eller annen grunn ikke har en god og trygg plass i arbeidslivet. Altså kan barnas prekaritet også forstås som en slags videreutvikling av Standings definisjon: Barnas sårbare tilstand skyldes foreldrenes usikre plassering i arbeidslivet (de har korte kontrakter, dårlig sikkerhet på arbeidsplassen, usikkerhet omkring arbeidsoppgaver osv.). Den sårbare tilstanden til barna gjør samtidig at de er mer utsatte for videre prekarisering, altså at deres tilstand blir forverret.

INM: Ja, det er nettopp det! Om ein for eksempel ser på barnekaraktarar som lever liv som er prega av prekarisering, blir dei gjerne ekspertar på å skjula og dekkja over dei utfordringane dei sjølve og foreldra har for omgivnadane sine. Slik kjem barna uforvarande til å bidra til å forsterka prekariseringa. Det er også interessant å sjå kva for nokre framstillingar av samfunnet barne- og ungdomslitteraturen formidlar. Ikkje minst er det spennande å sjå kva utfordringar dei litterære personane har i møte med arbeidsliv og velferdsstatens ordningar og institusjonar, og vidare kva mogelegheiter bøkene skisserer for dei litterære personane (og lesaren). I den samanheng kan ein jo reflektera over litteraturens didaktiske potensial (både for vaksne og barn). Litteratur kan romantisera, forskjønna og tilsløra utfordringar ved samfunnet, men litteratur kan også synleggjera utfordringar og visa fram løysingar for lesaren, og litteraturen kan invitera til eller påkalla kritisk refleksjon (og somme gonger til og med handling).

MN: Som eksemplet barnlitteratur viser er det ikke alltid lett å applicere alle teoretiske begrepp på alle sorters litteratur. Vår første oppgitt når vi skrev projektplanen blev å finne rett i den terminologiske djungel som termerna prekariat, prekaritet, prekære liv, prekarisering etc. utgör. Vi kom snart fram til å vi tyckte at mycket av den existerande forskningen var terminologiskt vag. Dessutom ansåg vi at den ofta präglades av en vilja till generalisering som bland annat gjorde at den ikke riktigt kunde göra reda för specifikt skandinaviska förhållanden. När man generaliserar gör man ju ofta det utifrån den verklighet man befinner sig i – och lejonparten av den tidigare forskningen hade utgått från engelska och amerikanska förhållanden. Ett annat problem som vi identifierade var at frågor om arbete och klass ikke alltid fikk den oppmerksomhet dom förtjänar – något som säkerligen beror på at vi kom från arbetarlitteraturforskningen och därför var vana at tänka på klass och arbete. Detta är saker som vi diskuterat sedan starten, och nu börjar vi nok komma fram til något slags klarhet.

CH: Siden vi strevde med alle disse begrepene, syntes jeg på et tidspunkt at det var nødvendig “å føre ordene tilbake fra deres metafysiske til deres hverdagslige anvendelse”, slik Wittgenstein suner i *Filosofiske undersøkelser*, § 116. Jeg mente at vi hadde havnet i en slags ”metafysisk tåke”, fordi vi ville definere begrep, heller enn å forstå hva de betyr i konkrete sammenhenger. Jeg tok da frem litteraturen til den norske forfatteren Cathrine Knudsen, som hadde skrevet bøker som på ulike måter kunne kalles for prekariatslitteratur. I sin første roman *De langtidsboende* (2008) skrev hun om stuepiker, det vil si kvinnelige studenter som jobber på et pensjonat på korttidskontrakter. Stuepikene har dårlige ansettelsesforhold, de har ukurante arbeidstider, får ikke lov til å være syke og det er forbudt å være organisert. Denne beskrivelsen samsvarer i stor grad med hvordan Standing definerer prekariatet, fordi stuepikenes sårbarhet skyldes deres stilling i arbeidslivet. I en senere roman, *Den siste hjelperen* (2018), kommer Knudsen derimot inn på en mer utstrakt prekaritet som også for eksempel skyldes at menneskekroppen er blitt til kapital i en tid der det å arbeide ikke gir nok finansiell avkastning. Denne og andre av Knudsens senere romaner er dystopier som skildrer arbeidshverdagen og livet generelt slik det kan se ut i en nær fremtid. Men poenget var altså at ved å studere disse romanene ble det særlig tydelig at *hva prekaritet betyr* – på hvilke måter man er utsatt på som menneske – kan man

forstå ved å studere en situasjon, som er historisk og geografisk og så videre spesifisert.

MN: Och du, Nicklas, ledde oss snart in på begreppet *prekarisering*, som därefter blivit centralt i våra diskussioner. Kan du förklara vad vi menar med det?

NFL: Klart (og ikke mindst OPLAGT i denne ekstremt autentiske dialog, der blev indledt i Bergen i juni 2025, og som jeg nu korrigerer i november-København). Et resultat af min tidligere forskning var en frustration over begrebernes konceptuelle uklarhed. Derfor har jeg i forbindelse med projektet brugt *meget* krudt på at tænke over, hvad vi egentlig taler om om, når vi taler om prekaritet etcetera (og insisteret på at diskutere det med jer igen og igen, beklager!). Jeg er landet et kompromissøgende sted. “Prekariat” og så videre må beskrives som en uhyre fleksibel paraplyterm, der blandt andet (kan) bruges til at betegne arbejdsmarkedsændringer, nye arbejdsformer, udviklinger i det 21. århundredes kapitalisme, den menneskelige tilstands grundlæggende ontologiske usikkerhed. Men derfor bør man være uhyre præcis og tydelig i sin egen brug af terminologien. Ellers risikerer man, at begreberne bliver tomme ‘placeholders’, der refererer til litterære beskrivelser af alskens usikkerhedserfaringer, som kan være af meget forskellig art og stamme fra ikke-relaterede begivenheder, udviklinger og fænomener. I skrivende stund finder jeg det mest frugtbart at give forrang til det begreb, Magnus fremhæver: *prekarisering*. Inspirationen er det danske studium *Prekarisering – og akademisk arbejde* af Janne Glerup, Birger Steen Nielsen, Peter Olsén og Niels Warring (2018, Frydenlund Academic):

[Prekarisering handler] om, at menneskers samfundsmæssige eksistensvilkår gøres systematisk usikre, den daglige livsførelses kvalitet og niveau samt forventningerne til fremtiden trues, og det bliver vanskeligt, undertiden umuligt, ved egne kræfter at opretholde et værdigt socialt og kulturelt liv på et acceptabelt historisk niveau. Prekarisering har sit centrum i det samfundsmæssige arbejdes indretning og kvalitet, men angår ikke alene arbejdet. Således hører fx også muligheder, rettigheder og sikring i forhold til sygdom, boligstandard, deltagelse i det sociale og kulturelle liv – altså velfærdsrettigheder – med. (s.9)

Det er en bred definition, men stadig foretager den vigtige grænsedragninger. Med et citat fra et af vores interne arbejdspapirer beskriver begrebet “en multikompositionel *samfundsmæssig* proces og dermed *historiske, politisk-*

institutionelle, økonomiske mv. utviklinger, der producerer eller intensiverer social udsathed og usikkerhed". Den tilgang præger dermed også indholdet af et begreb som 'prekaritet', der – forstået som et resultat af prekarisering – beskriver *den sociale og økonomiske usikkerhed og marginalisering der er resultat af specifikke systemiske politiske forandringer, der knytter sig til arbejdslivet, men også rækker derudover*. Det er en smallere forståelse, der for eksempel ikke umiddelbart inkluderer den udsathed, der skyldes klima, krig, autoritære regimer eller lignende. At slige fænomener – i form af afledte effekter som flygtninge, immigranter, økonomiske kriser med videre – kan påvirke prekariseringsprocesser er dog åbenlyst korrekt.

CH: Det slo oss også at den skandinaviske litteraturen var spesielt opptatt av mennesker som levde prekære liv – her i Standings forståelse av begrepet. Du, Magnus, hadde jo noen interessante refleksjoner omkring det?

NFL: Et indskud inden Magnus' svar: Christines kommentar er et eksempel på de terminologiske udfordringer, man hurtigt kommer til at bøvle med. I ansøgningsteksten anvendte vi begrebet 'prekære liv', men måske er det mere retvisende at tale om *prekariserede tilværelser*? Sorry, ordet er dit, chef!

MN: Ja, ganska tidigt identifierade vi ett närmast paradoxalt förhållande: att intresset för begrepp och fenomen som *prekariat, prekaritet och prekära* (eller *prekariserade*!) *liv* är mycket stort i Skandinavien, samtidigt som livet i dom skandinaviska länderna på många sätt är tryggare, det vill säga mindre prekärt, än i dom flesta andra delar av världen. Detta tror vi beror på att dom nordiska välfärdsstaterna och arbetsmarknadsmodellerna, som är anledningen till den höga graden av trygghet i vår del av världen, idag upplevs som hotade. Därmed blir prekaritet en symbol för ett större historiskt-politiskt skifte som många i Skandinavien har starka känslor inför.

INM: Politiske ordningar og veldferdsløysingar blir faktisk utforska ganske eksplisitt i ein del av samtidas barnelitteratur. Eit godt eksempel er Ingeborg Arvolas populære barneromanar om Buffy By, der fattigdommen er framtreddande, men trua på sosialdemokratiets løysingar er endå større. Men det blir då tydeleg at (for) stor tillit til systemet og låg kunnskap om rettar og moglegheiter, likevel kan gjera det vanskeleg å orientera seg i ein egalitær velferdsstat. Bøkene feirar sosialdemokratiets verdiar, men viser samtidig fram at verdiane om fellesskap og kollektive løysingar likevel ikkje nødvendigvis kjem det

utsette individet til gode. Litteraturens framstillingar av prekarisering viser at velferdsstaten og velferdsordningar kan forsterka utsette grupper sårbarheit. Sagt på ein annan måte: Litteraturen utforskar samfunnskontrakten. Me ser til dømes ei stor mistru til velferdsstatens tenester, som eksempelvis barnvernstenesten, og det viser seg både i barnelitteraturen så vel som i litteratur for vaksne. Ikkje sant, Christine?

CH: Hm, ja. I den allerede nevnte romanen *Emily forever* er det kanskje ikke Emily selv, men særlig moren hennes, som er redd for barnevernet. Her er vi også inne i en kjent problemstilling fra arbeiderlitteraturen: Hvem er det som får det klassifiserende blikket på seg – jf. Lynette Finchs Foucault-inspirerte bok *The Classing Gaze Sexuality, Class and Surveillance* (1993)? Unge mødre er et godt eksempel her, det ser ut som om statusen “ung mor” ofte bidrar til en kvinnes prekarisering, i den forstand at hun blir gjort til en mottaker av velferdsordninger. Kanskje kan man si at det også er en definisjon vi er i ferd med å teste ut: Er den prekariserte karakteren en person som trenger hjelp? Som påkaller en respons fra staten?

INM: Og i slike komplekse spørsmål er det jo veldig interessant å studera skjønnlitterære framstillingar. Dersom ein er i ein prekær situasjon, kan ein også frykta hjelp. Det som er meint som støttande tiltak, blir opplevd truande fordi det utfordrar det kjente. Dette ser ein jo eksempelvis i Ingvild H. Rishøis roman *Stargate* (2021) og i novellesamlinga *Vinternoveller* (2014), der barna fryktar innblanding frå barnevernet. Frykta for hjelp, og heilt konkret frykta for barnevernet, som viser seg i Rishøis tekstar for vaksne, vert også skildra og utforska i eksempelvis Bjørn Ingvaldsens barneroman *Ikke snakk sant* (2023), Endre Lund Eriksens humoristiske barneroman *Pittbull-Terje og kampen mot barnevernet* (2006) og Neda Alaeis ungdomsroman *På en betingelse* (2023). Ein kan seia at litteraturen skildrar korleis manglande tillit til velferdsstatens insitusjonar og representantar gjer at barn og vaksne i utsette, prekære, livssituasjonar avstår frå hjelp, men paradoksalt nok difor kjem inn i ein yttarlegare meir prekær situasjon.

MN: Men du, Christine, har også sett eksempel på att prekaritet tematiseras som ett specifikt *manligt* problem i en del texter.

CH: Ja, det er interessant! Maskulinitetsforskning har jo ofte referert til Raewyn Connell og hennes ulike maskuliniteter. Der er særlig den hegemoniske maskuliniteten – som er relasjonell, det vil si, ulik for ulike kontekster (for eksempel annerledes på den norske bygden enn i en svensk storby) – som singaliserer et ideal om en mann som har fast arbeid og er i stand til å forsørge en familie. Men det blir i mange nye norske romaner umuliggjort av pågående prekarisering. Så kommer problemene. For mister en mann den faste jobben sin i en roman, kan man ofte observere at den samme mannen også mister kone og barn, eller starter å drikke. Det er forresten uklart for meg om forfattere som Kyrre Andreassen eller Carl Frode Tiller mener at kvinnene virkelig ikke vil være med menn som har mistet jobben, eller om det er mennenes tanke på at kvinnene ikke vil ha dem, som leder til deres ytterligere prekarisering. Poenget er uansett at mennene gjerne begynner å tvile på sin seksualitet og ofte utvikler et alkoholproblem, de finner seg nye partnere, noe som da skaper trøbbel for relasjonen til barna. Det igjen leder dem videre nedover og gjør dem til menn helt på bunnen av samfunnet.

MN: En av dom saker som jag uppskattar mest med vår forskningsmiljö är att vi faktiskt lyckats koppla upp oss mot ett ännu större internationellt nätverk än det nordiska. Bland annat håller vi på att ställa samman en forskningsantologi med titeln *Precarisation Across Literatures*, tillsammans med forskare som studerar exempelvis tysk, spansk, italiensk, amerikansk (USA), grekisk, belgisk och kinesisk litteratur. Samtidigt som vi i vår forskning ställer skandinaviska litteraturer i dialog med varandra försöker vi alltså också etablera dialog med litteraturer i andra delar av världen. Exakt vad detta kommer att leda till vet vi så klart ännu inte, men vi är övertygade om att det blir intressant.

NFL: Et potentiale er i hvert fald, at det udfordrer den universaliserende tilgang, der præger meget af den teoretiske litteratur, hvor prekariatet opfattes som en 'global klasse' eller 'prekaritet' tilgås som et kvasi-almenmenneskeligt vilkår. Det peger tilbage mod ideen om prekarisering. Jeg har tentativt beskrevet det på den måde, at vi forsøger os med et Judith Butler-*take* på Guy Standing = Vi opfatter stigende socio-økonomisk usikkerhed som en global tendens (som Standing), *men* insisterer på at den distribueres ulige (som Butler). Den simple ligning er at, ja, kapitalismen producerer prekariatet, men at den 'formidles' via nationale og regionale systemer og dermed tager form af lokale prekariseringsprocesser. Det

drejer sig, simpelt formuleret om, at prekarisering i Skandinavien *ikke* det samme som i Tyskland, Spanien, Grækenland, Kina, USA og så videre... Og noget af det spændende ved vores materiale er, at vi kan iagttage en uproportional stor optagethed af temaet i en regional kontekst, hvor prekarisering (eller måske konsekvenserne heraf) reelt er ret begrænset og dens effekter er relativt nådige, pga. arven fra den nordiske velfærdsstats-model. En tese er derfor, som Magnus fremhæver, at det gør skandinavisk litteratur særlig sensitiv for prekarisering, fordi vi under 'velfærdsstatens guldalder' har været exceptionelt forskånede fra sådanne processer. Derudover peger litteraturen også på, at prekaritet ligeledes distribueres uligt 'internt' i givne samfundskontekster. Bliver man i den nordiske velfærdsstat, kan man sige, at alle borgere principielt påvirkes af for eksempel besparelser i velfærdsservices, forringelser af sociale ydelser og stramninger i adgangen til dem. Men samtidig er det evident, at det ikke har samme konsekvens for alle. Derfor er jeg også ret forbeholden overfor ideen om prekariatet som en ny klasse. Jeg tror, det er mere frugtbart at sige, at prekarisering intensiverer og forskyder – men ikke annullerer – eksisterende klasseskel (men gør måske også overgangen mellem dem mere porøse?). Det betyder, at hvis processen gennemløber og påvirker hele samfundspyramiden, så er dens konsekvenser hårdest ved bunden. Man kunne også sige: lort har det med at rulle nedad. For vores arbejde har det den konsekvens, at litterære repræsentationer af 'prekarisering' ikke kan begrænses til skildringer af *blue-collar* gig-arbejde, arbejdsløse, det der (u)populært omtales underklassen et cetera. – altså den type litteratur, der mest umiddelbart placerer sig i forlængelse af den arbejderlitterære tradition. Prekaritets-, eller måske rettere, *prekariserings*litteratur er bredere og mere heterogent end det. Det indebærer, at hvis vi samvittighedsfuldt tager udgangspunkt i prekariseringsbegrebet, så kommer vi til at beskæftige os med værker, hvis 'kritik' kan forekomme mere *priviligeret*. I dansk litteratur er 'det prekære' fx ofte blevet forbundet til tekster, der tematiserer forfattere og andre kreative arbejderes vilkår. Den slags kan virke noget mindre væsentligt end for eksempel den relative børnefattigdom, man møder i Ingeborg Arvolas fantastiske børnebogsserie om Buffy By, som Ingrid har introduceret mig til. Men noget af det spændende og produktive ved at tilgå samtidslitteraturen via prekariseringsbegrebet, er at det udfordrer én til at overveje forbindelseslinjer mellem litterære former, motiver og temaer, der ved første øjekast synes forskelligartede og adskilte.

MN: En annan sak som jag tycker är spännande är att vår forskning om samtida skildringar av prekaritet faktiskt börjat kasta nytt ljus på den arbetarlitterära traditionen. Bland annat har vi sett att dagens prekaritetsskildringar påminner en hel del, estetiskt såväl som politiskt, om arbetarlitteratur från tiden före välfärdsstaternas framväxt (detta har arbetarlitteraturforskaren Birthe Sjöberg tidigare påpekat i en artikel om Kristian Lundberg och Maxim Gorkij i en av NordArbs antologier). Det innebär att etablerade idéer om den arbetarlitterära traditionens utveckling kan komma att behöva revideras (och det försöker jag göra i boken *Writing Class: Precarious Labour in Contemporary Swedish Literature*, som skrivits i vår forskningsmiljö och getts ut i samma serie som denna antologi). Arbetarförfattarna har ofta försökt utveckla nya sätt att skriva för att kunna fånga nya "klassverkligheter", inte minst i form av arbetarklassens ökade fackliga och politiska styrka samt ökad välfärd och materiell standard. Men nu tycks äldre estetiska och politiska ideal plötsligt kunna bli relevanta igen, vilket tyder på att prekaritet inte är ett nytt fenomen. Och detta, menar vi, utgör ett viktigt bidrag till forskningen. Många teoretiker hävdar nämligen prekaritet skulle vara just något *nytt*. Exempelvis beskriver Guy Standing prekariatet som en klass som uppstår i samband med framväxten av en "post-Fordistisk" kapitalism, medan Isabel Lorey i boken *State of Insecurity* (2015) argumenterar för att det är de senaste decenniernas nyliberala ekonomiska politik som gjort att vårt samhälle kan idag beskrivas som ett "society of the precarious". Kunskap om arbetarlitteraturens historia kan alltså påverka ens syn på samtiden.

INM: At måten arbeidslivet har vore organisert på, resulterer i usikre, uføreseielege og vanskelege tilhøve for arbeidstakarar, er ikkje noko nytt, nei. For å ta nokre eksempel frå den arbeidarlitteraturen eg kjenner godt, kan ein jo seia at det er eit svært prekært arbeidsliv Kristofer Uppdal skildrar i *Dansen gjennom skuggeheimen* (1919–1924). Der reiser rallarar, lausarbeidarar, landet rundt etter kvar det er arbeid å få og gjennomfører livsfarlege arbeidsoppgåver og dei må skjula at dei eventuelt organiserer seg i fagforeiningar. Tilsvarande skildrar Nini Roll Anker kvinners prekære arbeidsforhold i fabrikkromanen *Den som henger i en tråd* (1936). Der er kvinnene løna med ein urettferdig akkord, dei vert utsette for uføreseielege fabrikkstengingar, og dei manglar sosiale og politiske rettar og mister jobben når dei organiserer seg. I Uppdal og Roll Ankers litteratur kan ein sjå klare motiviske og tematiske parallellar til Kristian Lundbergs forteljingar frå hamnearbeidaranes situasjon i Malmö i *Yarden*. Historisk er litteraturen skriven

på kvar si side av oppbygginga av sterke fagrørsler og velferdsstatar, og ein kan kanskje lesa dagens prekaritets-/prekariseringlitteratur som eit varsko om at for stor nedbygging og utarming av velferdsstat og arbeidarrørsle utfordrar det jamstilte og egalitære samfunnet som har vore etterstreba i dei nordiske landa.

MN: Vi har også fått en del nye perspektiv på frågan om forholdet mellom författare och dom arbetare dom skriver om. Några kritiker har kritiserat dom som skildrar prekärt arbete för att inte dela det så kallade prekariatets villkor. Som motbild har man ställt upp dom traditionella arbetarförfattarna. Men faktum är att många samtida författare faktiskt har större erfarenheter av prekärt arbete än vad dom klassiska arbetarförfattarna hade av villkoren i den arbetarklass dom skildrade. När Anders Teglund gav ut dagboksromanen *Cykelbudet* – som handlar om så kallat gig-arbete – hade han jobbat som cykelbud i ett och ett halvt år, parallellt med att han arbetat i kultursektorn. Det föranledde några kommentatorer att hävda att hans förankring i det så kallade prekariatet var svag i jämförelse med arbetarförfattarnas förankring i arbetarklassen. Men många klassiska arbetarförfattare var faktiskt inte så väl förankrade i dom arbetarkollektiv dom skrev om som man kan tro. Statarskildraren Ivar Lo-Johansson – som ofta lyfts fram som Sveriges mest typiske arbetarförfattare – var exempelvis aldrig själv statare. Och när han skrev romanen *Traktorn* (1943), som handlar om modernt lantarbete, fick han läsa på ordentligt, eftersom han inte hade några personliga erfarenheter alls av det han ville skildra. Vår forskningsmiljö har alltså inte bara rötter i arbetarlitteraturforskningen, den bidrar också till utvecklingen av denna forskning.